

Päämajan kesäsymposium
Konsertti- ja kongressitalo Mikaeli

SDP:n puheenjohtaja Jutta Urpilainen

Mannerheimin viitoittamalla tiellä

Hyvä seminaariyleisö,

Lämmin kiitos mahdollisuudesta osallistua täällä kesäisessä Mikkelissä turvallisuuspoliittiseen keskusteluun. Mikkeli on hyvin valittu paikka turvallisuuspoliittiselle keskustelulle.

Päämajakaupunkina se kantaa harteillaan historiaa, joka meidän kaikkien on syytä muistaa: itsenäisyytemme turvattiin yhteistyöllä, yhteiskuntaluokkien rajat ylittäneellä tahdolla ja ponnistelulla. Tästä kuuluu tietysti korvaamattoman suuri kiitos sotiemme veteraaneille.

Monelle itsenäisen Suomen tärkeimpiä hahmoja on Carl Gustaf Emil Mannerheim. Nykypäivästä käsin tarkastellen valtionhoitajana, ylipäällikkönä ja presidenttinä palvellut Mannerheim edustaa muiden saavutustensa ohella Suomen kansainvälisen aseman ja turvallisuuspoliittisen ympäristön muutosta. Maailman muutosta.

Kosmopoliittina, monia kieliä puhuneena, Venäjän tuntijana ja tieteellisen tutkimusretken Aasiaan tehneenä Mannerheim avasi Suomea maailmalle. Avoimessa maailmassa ja kansainvälisessä yhteistyössä Suomi toimii myös tällä hetkellä. Globaalissa kampaniassa hegemoniasta itä nousee uudelleen ja vanha länsi väistyy. Mannerheim oli aikaansa edellä.

SDP ollut rakentamassa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa

Tänään elämme yhteistyövaraisen turvallisuuden maailmassa. Tähän perustuu Suomen turvallisuuspoliittisen aseman vakaus. Suomeen ei kohdistu sotilaallista uhkaa. Suomi toimii aktiivisesti, osana Euroopan unionia ja YK:n jäsenenä.

Viime vuosikymmeninä jännite ja vastakkainasettelu valtioiden välillä ovat Euroopassa väistyneet. Euroopan maissa myös puolustusratkaisut ja puolustusmenojen taso ovat olleet uudelleen

järjestelyjen kohteena. Viimeisimpänä suurena muutoksena länsinaapurimme Ruotsi päätti siirtyä palkka-armeijaan. Painopiste on siirtynyt aluepuolustuksesta kansainväliseen kriisinhallintaan.

Tämä on istunut hyvin Suomen turvallisuuspolitiikan pitkään linjaan. Konsensuksessa rakennettu tie johti vuonna 1995 Euroopan unionin jäsenyyteen, joka on merkittävin turvallisuuspoliittinen ratkaisumme, mikä lähimenneisyydessä on tehty. Sen taustalla hahmottuu pitkä linja, jota on rakennettu laajassa yhteisymmärryksessä.

Sosialidemokraateilla on ollut keskeinen rooli pitkän linjan rakentamisessa. Puolueen pitkäaikainen puheenjohtaja Väinö Tanner kantoi Mannerheimin rinnalla vastuuta raskaina sotavuosina. K. A. Fagerholmin kaudella sekä Suomi että SDP olivat voimakkaasti pohjoismaihin suuntautuneita. Kalevi Sorsan johdolla puolestaan olimme aktiivisia kansainvälisen aseistariisun kehittämiseksi. Sorsa itse toimi Sosialistisen Internationaalin aseidenriisuntatyöryhmän puheenjohtajana vuosina 1978 – 1994. SDP:n puheenjohtaja Paavo Lipposen pääministerikautena Suomi vakiinnutti aseman Euroopan unionin aktiivisena jäsenenä.

Suomen tulee jatkossakin olla aktiivinen EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämisessä. Lissabonin sopimuksessa oleva turvatakuu ilmaisee EU-maiden keskinäistä solidaarisuutta ja tiivistyvää pyrkimystä keskinäiseen turvallisuuspolitiikan yhteistyöhön ja vastaa Suomen tavoitteita. Suomi on myös mukana kahdessa EU:n kriisinhallinnan nopean toiminnan joukkokokoonpanossa.

Suomen pitkään linjaan kuuluu erottamattomasti Venäjän perintö. Suuriruhtinaskunnan asema merkitsi Suomelle aikanaan siirtymistä yleismaailmalliseen katsantoon. Vaikuttamisemme alkoi tuolloin ulottua kauemmas. Venäjä on naapurimaanamme aina osa välitöntä toimintaympäristöämme. Tänä päivänä meidän on erittäin tärkeää integroida Venäjä eurooppalaiseen politiikkaan ja kansainväliseen talouteen. On myös perusteltua ponnistella sen puolesta, että Venäjällä toteutuisivat entistä paremmin kansalaisyhteiskunnat.

Selonteko haastoi konsensuksen

Eduskunta hyväksyi ennen juhannusta turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon. Valmistelutyön siihen teki parlamentaarinen seurantaryhmä. SDP:n linja oli koko ajan se, että selonteon tulisi vahvistaa sitoutumisemme laajan turvallisuuden ajatteluun ja perustua nykyisen turvallisuuspoliittisen linjan jatkamiseen. Suomen turvallisuus perustuu osallistumiseen, vakautta luovaan politiikkaan sekä laaja-alaiseen yhteistyöhön.

Osallistuminen syvenevään kansainväliseen rauhanturva- ja kriisinhallintatyöhön sekä aktiivinen toiminta EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämiseksi ovat tärkeä osa Suomen puolustuspolitiikkaa. Käytännönläheinen yhteistyö Pohjoismaiden kanssa myös Itämeren alueella tuo säästöjä, luo vakautta ja lisää laajasti turvallisuutta. Tässä mielessä Thorvald Stoltenbergin helmikuussa esittämät ajatukset olivat mielenkiintoinen keskustelunavaus.

Hallituksen selonteko sen sijaan haastaa konsensuksen kahdella tavalla. Hallitus käveli seurantaryhmän punnitun kannan yli puolustusmenojen tason suhteen. **On mielestäni epäviisasta,**

että tällaisessa taloustilanteessa ja tulevaisuuden ollessa hyvin epävarma esitetään vuosittaista kahden prosentin tasokorotusta. Seurantaryhmä kannatti nykytason säilyttämistä.

Hallitus rakentaakin kuvainnollisesti melkoista illuusiota kun se yhtäältä haluaa lisätä merkittävästi puolustusmenoja ja on toisaalta tulevaisuudessa valmis menoleikkauksiin.

Tämä ei luo kestäväää perustaa uusien hankkeiden aloittamiselle. Syntyisi suurta vahinkoa, mikäli hallituksen esittämän reaalkasvun mukaisesti aloitettaisiin nyt pitkäjänteinen suunnittelu, jonka taloudellinen todellisuus romuttaisi myöhemmin.

Kuten Kaskeala totesi, Suomi on väkilukuunsa nähden Euroopan viidenneksi suurin puolustusmateriaalin hankkija. Emme siis laahaa asevarustelun hännän huippuna – millään muotoa. Tämä on asevelvollisuuden tuottaman kustannustehokkuuden ansiota. Asejärjestelmien teknistyminen ja aseteknologian kallistuminen tuovat luonnollisesti paineita puolustusmäärärahojen osalle. On entistä tärkeämpää punnita kustannussäästöjä yhteisten pohjoismaisten ja eurooppalaisten hankintapäätösten kautta. Tämä on se tapa, jolla ensisijaisesti kasvavan epävarmuuden aikana tulisi turvata puolustuksen resurssit.

Toinen konsensuksen selonteossa haastanut elementti oli suhtautuminen Natoon. Kokoomuksen johdolla sorvattiin parhaiden kremlologian perinteiden mukaisesti sellainen sanamuoto mahdolliseen jäsenyyteen liittyen, että se mahdollisti Kokoomukselle väittää muutoksen tapahtuneen ja Keskustalle tilanteen säilyneen ennallaan. Minusta kyseessä oli ennen kaikkea poliittinen, ei turvallisuuspoliittinen liike. Linjanmuutosta ei tosiasiallisesti tapahtunut, minkä Tasavallan Presidenttikin valtiopäivien avajaisissa selkeäsanaisesti totesi.

Suuret turvallisuuspoliittiset suunnan muutokset kuten päätökset liittoutumisesta sotilasliittoon voivat toteutua vain laajan poliittisen prosessin kautta. Tämän kaltaisille ratkaisuille tulee olla kansalaisten enemmistön tuki. Nyt tällaisille uusille turvallisuuspolitiikan linjamuutoksille ei ole tarvetta. Suomen jäsenyys Natossa ei ole parlamentaarisen seurantaryhmän yksimielisen mietinnön mukaan ajankohtainen asia.

Suomi tekee aktiivista ja käytännönläheistä yhteistyötä Naton kanssa rauhankumppanuuden pohjalta. Tämä on hyvä pohja jatkossakin. Suomi on myös tehnyt päätöksen olla mukana Naton nopean toiminnan joukkojen (NRF) yhteistyössä. Suomi on aktiivisesti mukana Nato-EU -yhteistyön ja Naton siviilikriisinhallinnan kehittämisessä. Tätä yhteistyötä on syytä jatkaa.

Turvallisuuspolitiikan perusta ennallaan

Nykylinjan toimivuuteen päätyi myös 15 vuotta puolustusvoimien ylimmissä johtotehtävissä toiminut alustajamme. Hän totesi, että vahvaan kansalliseen puolustukseen nojaava sotilaallinen liittoutumattomuus riittää hyvin varmistamaan Suomen turvallisuusedut.

Selonteosta huolimatta Suomen turvallisuuspolitiikan perusteet ja pitkä linja ovat siis ennallaan. Politikointi sanamuodoilla tai puolustusmenojen epärealistinen kasvattaminen nakertavat kuitenkin

konsensuksella aikaan saatua vakautta. Tällaiset ratkaisut eivät synnytä johdonmukaista ja luotettavaa kuvaa Suomen linjasta.

Konsensusta on yritetty horjuttaa myös keskustelemalla keskustelemattomuudesta. Todellisuudessa turvallisuuspolitiikkaa on Suomessa pitkään rakennettu keskusteluun perustuvan konsensuksen varassa. SDP:n mielestä tämä on ollut pienen Suomen etu. Jatkuvuus turvallisuuspolitiikassa on taannut vakauden ja ennakoitavuuden.

Suomen puolustuspoliittinen linja rakentuu siitä, että Suomi vastaa omasta puolustuksestaan. Uskottava puolustuspolitiikka perustuu – toisin kuin esimerkiksi Ruotsissa – miesten yleiseen asevelvollisuuteen, aluepuolustusjärjestelmään ja koko maan puolustamiseen. Suomi on unionin rajamaa. Toimintavapautemme säilyttäminen edellyttää, että olemme itse kykeneviä puolustamaan omaa maatamme myös tulevaisuudessa.

Turvallisuuspolitiikkamme tulee jatkossakin perustua kansallisten vahvuksiemme tunnistamiseen ja hyödyntämiseen. Näitä vahvuuksia ovat mm. varusmiestemme korkea koulutustaso, kansakunnan vahva maanpuolustushenki ja maamme suuri pinta-ala. Asevelvollisuus ja aluepuolustuksen periaate ovat jatkossakin Suomen vahvuuksia, vaikka reservin määrää jossain määrin tarkistettaisiin. Koko maan puolustaminen on Suomelle kestävä tulevaisuuden peruseriaate.

Maailma on kuitenkin muutoksen tilassa. Suomessakin on tarve käydä vilkasta keskustelua turvallisuuspolitiikasta ja seurata lähiympäristössä sekä globaalijärjestelmässä tapahtuvaa kehitystä aktiivisesti. Meille on erittäin tärkeää esimerkiksi YK:n uudistaminen. IMF:n uudistamisen tavoin myös YK pitää uudistaa vastaamaan sisäisiltä voimasuhteiltaan globaalin tilanteen muutosta. Kriisinhallinnan osalta on puolestaan hyvä edelleen kehittää työnjakoa. YK:lla on voimankäyttövaltuus ja EU erikoistuu siviilikriisinhallintaan. Natolla on sotilaallista voimaa.

Laajan turvallisuuden ajattelun mukaisesti turvallisuuspolitiikan työkalut ovat moninaiset. Talouskriisi on osoittanut esimerkiksi vakaiden finanssimekanismien merkityksen. Hyvällä kehityspolitiikalla, reilulla kauppapolitiikalla sekä demokratian ja oikeusvaltiokehityksen tukemisella ehkäistään ääriilikkeiden syntymistä kehittyvissä maissa. Haluankin uudistaa Paavo Lipposen esityksen uudesta YK:n kestävän kehityksen komissiosta, jonka puheenjohtajaksi sopisi presidentti Halonen.

Monia ihmisiä askarruttavien kulttuurien välisten suhteiden vahvistamiseksi on luotava vakautta eri uskontokuntien ja kulttuuripiirien välille.

Aseidenriisunta konsensuksen asialistalle

Eräs maailmaa kovasti tällä hetkellä puhuttava, mutta Suomessa vähälle huomiolle jäänyt aihe on ollut kansainvälinen aseidenriisunta. Suomessa on ilmeinen tyhjiö asevalvontaa ja -riisuntaa koskevassa keskustelussa. Tämä tyhjiö tulee nyt täyttää. Pitäisin tärkeänä sitä, että Suomi olisi aktiivinen asiassa. Meillä on siihen pitkät perinteet ja osaamista.

Yhdysvaltojen uusi presidentti Barack Obama oli aloitteellinen suurvaltojen ydinaseriisuntaa käsittelevien Start-neuvotteluiden aloittamisessa. Vuonna 1991 solmittu Start 1 umpeutuu tämän

vuoden lopussa. Yhdysvaltojen ja Venäjän neuvotteluiden ensimmäisistä tuloksista meidän on määrä kuulla jo heinäkuussa. Asiat siis etenevät vauhdikkaasti.

Haluaisin haastaa suomalaiset poliitikot ja puolueet keskustelemaan aseidenriisunnasta. Me emme elä eristäytyneenä muusta maailmasta, vaan on pitkälle linjallemme luontevaa osallistua aktiivisesti kansainväliseen yhteistyöhön. Nyt Suomi ikään kuin ui vastavirtaan lisäämällä merkittävästi omia puolustusmenojaan samalla, kun muu maailma pohtii turvallisuuden vahvistamista aseidenriisunnan kautta. Suomen tulisi pohtia myös omia puolustusratkaisujaan niin, että emme anna väärää viestiä kansainvälisestä aseidenriisuntatahdostamme.

Esitänkin, että jalkaväkimiinoja koskevan Ottawan sopimuksen ratifioimisvalmistelut tulisi aloittaa pikaisesti, jotta pysymme sovituissa ratifioimisaikataulussa ja että kansainväliset aseriisuntaprosessit on otettava vakavasti huomioon myös puolustuksen pitkän tähtäyksen suunnittelussa.

Kyse ei ole yhdentekevistä asiasta. Päinvastoin. Aseidenriisunta on keskeinen edellytys pysyvälle rauhalle. Se on tärkeää myös rahavarojen järkevän kohdentamisen vuoksi: asevarusteluun käytetään maailmassa yhteensä noin 1200 miljardia vuosittain, kun YK:n vuosittain asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen, kuten köyhyyden puolittamiseen ja peruskoulutuksen ulottamiseen kaikille, riittäisi arvioiden mukaan siitä vain noin kymmenesosa eli 135 miljardin dollarin vuosittainen summa.

Keskustelu palautuu lopulta siihen miten ymmärrämme turvallisuuspolitiikan. Se on paljon puolustuspolitiikkaa laajempi kysymys. Kehitys-, kauppa- ja ilmastopolitiikka ovat turvallisuuspolitiikkaa.

Konsensus elää ja voi hyvin

Suomalainen turvallisuuspolitiikan konsensus voi hyvin horjutuksesta huolimatta. Kaikkien eduskuntapuolueiden yhdessä rakentama linja on ollut pienelle maalle selvä etu. SDP on sitoutunut Suomen turvallisuuspolitiikan peruskiviin osallistumiseen, laajaan yhteistyöhön, vakautta luovaan politiikkaan sekä laajan turvallisuuden ajatteluun.

Taivaanrannassa on kuitenkin tummia pilviä. Jatkuvuuden ja Suomen uskottavuuden kannalta on ongelmallista ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa käytetty taiteilu sanoilla ja politiikan tekeminen turvallisuuspolitiikan perusasioilla. Puolustusmenoihin luotava kupla puolestaan vaarantaa kestävän ja pitkäjänteisen suunnittelun.

Maamme toimintaympäristössä on tapahtunut ja tapahtumassa muutoksia. Tämä edellyttää meiltä jatkossakin valmiutta kansainväliseen aktiivisuuteen ja asioiden uudelleentarkisteluun. Suomen tulee olla aktiivinen ja aloitteellinen EU:n ja YK:n jäsen. Hyvänä väylänä toimisi kansainvälinen aseidenriisunta.

Suomalaista konsensususta pitää olla valmis uudistamaan, mutta roskakoriin sitä ei pidä heittää. Se on ollut meille kiistatta vahvuus.

Kiitos!